

An Uphill Battle

NEL DE MÛELENAERE

Campaigning for the Militarization of Belgium,
1870-1914

Abstract

This article reconsiders an often forgotten political attempt to militarize Belgium in the decades leading up to the First World War. Between 1870 and 1914, Belgium was the scene of a distinctly militaristic lobby that issued increasingly strong demands for investment in Belgian military defense. Yet, however intense these campaigns could be at times, they were systematically blocked by a strong antimilitaristic front. The militarists were downgraded in Belgian historiography because of this assumed failure to influence military policy. There is indeed general agreement that despite its surprisingly determined defensive patriotism during World War One, ‘poor little Belgium’ was barely militarized before the mobilization of 1914. Using new source material in combination with recent insights on militarization processes, this article introduces a new perspective on what is generally considered to be a marginalized militaristic movement. I argue that even though the campaigns failed to fully achieve their political objectives, they left a significant mark on civil-military relations and were able to stimulate militarization processes in Belgium. This reconsideration of militarization in a country that has been labeled as antimilitaristic draws upon new perspectives on the concepts of militarism and militarization in geography and anthropology. Abandoning the concept of ‘militarism’ because of its inflexibility and negative undertones, these studies analyze militarization as a multilayered and reciprocal exchange process between

civilian and military worlds. This enables the researcher to discern more complex and subtle civil-military interactions, and to detect their impact on society. I apply these new insights on the militarist lobby, which was the most explicitly militaristic actor in the Belgian political milieu prior to World War One. An overview of militaristic actions in 1872-1874, 1886-1889, 1897-1899 and 1908-1913 shows that military advocates increasingly pursued alliances with civilian political figures, allowing them to deepen their impact on Belgium’s attitude towards its army. I capture this particularly Belgian form of militarization by using the analytical framework of securitization. This constructivist and process-oriented securitization theory uncovers how militarists developed and purveyed their beliefs in order to secure an increase in military spending and gain more public and political support for military reform. This discursive, qualitative analysis follows three successive dynamics, namely (1) the construction of existential internal and external safety threats to Belgium, (2) the reformed army as the only protector against these threats and (3) the reaction of the public to this militarist perspective upon the Belgian state and society. The collaboration between military and civilian actors encouraged a two-way transfer of ideas. The militarists extended the traditional military-strategic function of the army to include a societal mission of protecting and improving the nation’s character and identity. ‘Civilian’ ideas about democratic values, moral regeneration, and social equity became an integral part of how they perceived the army’s role in society. Conversely, lobbyists succeeded in convincing a large part of the public of the truth of basic militaristic notions : that Belgium suffered multiple threats to its very

existence; and that reforming the military was the only way to safeguard the state's survival. The intense interaction between military and civilian domains that resulted led to a mutual exchange of ideas that had a profound effect on the civilian attitude towards military affairs. At the same time, it decidedly increased civilian political influence in military affairs. This bridging of the gap between the military and civil sphere remained largely hidden behind the face of an anti-militaristic, peaceful Belgium when compared to its neighbors. Yet it is precisely this dynamic that helps to explain the swiftness and determination with which Belgians took up arms in 1914.

Samenvatting

Dit artikel behandelt een vaak vergeten politieke poging om België te militariseren in de decennia vòòr de Eerste Wereldoorlog. Tussen 1870 en 1914 was in België een duidelijk te onderscheiden militaire lobby actief, die steeds sterkere eisen stelde voor grotere investeringen in de Belgische militaire defensie. Ondanks de intensiteit van deze campagnes, werd dit systematisch geblokkeerd door een sterk antimilitaristisch front. Omwille van dit gebrek aan concreet succes werd de militaire lobby ondergewaardeerd in de Belgische historiografie. Er is inderdaad een consensus over het feit dat ondanks zijn verrassend sterk defensief patriottisme tijdens de Eerste Wereldoorlog, *poor little Belgium* nauwelijks gemilitariseerd was voor de mobilisatie van 1914. Door nieuw bronnenonderzoek te combineren met recente inzichten in het militariseringsproces, geeft dit artikel nieuwe perspectieven over wat vaak als een 'marginale militaire beweging' wordt beschouwd.

Ik beargumenteer dat hoewel de campagnes hun politieke doelstellingen niet volledig

bereikten, ze wel een belangrijke impact nalieten op de burgerlijk-militaire verhoudingen en dat ze toch in staat waren een zeker militariseringsproces in België te stimuleren. Deze herbeschouwing van het begrip 'militarisering' in een land dat altijd als antimilitaristisch werd gekarakteriseerd, steunt op nieuwe benaderingen van militarisering en militarisme vanuit de geografie en antropologie. Beide disciplines laten het concept 'militarisme' vallen vanwege het gesloten karakter van het concept en de negatieve connotaties. Ze bestuderen 'militarisering' als een veellagig proces van wederzijdse uitwisseling tussen de burgerlijke en militaire velden. Deze benadering laat toe dat de onderzoeker meer complexe, subtiele burgerlijk-militaire interacties kan onderscheiden, alsook hun impact op de samenleving. Ik pas deze nieuwe inzichten toe op de militaire lobby, de meest expliciete militaristische actor in de Belgische politiek voor de Eerste Wereldoorlog. Een overzicht van militaristische acties tussen 1872-1874, 1886-1889, 1897-1899 en 1908-1913 toont dat militaire steunfiguren steeds meer samenwerkingsverbanden zochten met politieke figuren, zodat ze een grotere impact konden hebben op de houding van België tegenover het leger. Ik gebruik een analytisch raamwerk van 'beveiliging' om een typische Belgische vorm van militarisering te vatten. Deze constructivistische and proces-georiënteerde beveiligingstheorie laat zien hoe militaristen hun overtuigingen ontwikkelden en overbrachten, met als concreet doel een verhoging van de militaire uitgaven alsook het creëren van meer publieke en politieke steun voor militaire hervormingen. Deze discursieve, kwalitatieve analyse volgt drie opeenvolgende dynamieken, namelijk (1) de constructie van interne en externe bedreigingen voor

België, (2) het hervormde leger als de enige beschermer tegen deze bedreigingen en (3) de reactie van het publiek op dit militaristische perspectief op de Belgische samenleving en staat.

De samenwerking tussen militaire en burgerlijke actoren stimuleerde een uitwisseling van ideeën in twee richtingen. De militaristen breidden de traditionele militaire-strategische functie van het leger uit met een maatschappelijke functie van bescherming en het verbeteren van de identiteit en het wezen van de natie. Burgerlijke ideeën over democratische waarden, morele wedergeboorte en sociale gelijkheid werden integraal deel van hoe zij zelf de maatschappelijke rol van het leger zagen. Hiertegenover slaagden lobbyisten erin een groot deel van het publiek te overtuigen van enkele fundamentele militaristische veronderstellingen: dat België geconfronteerd werd met meerdere bedreigingen van het voortbestaan zelf; en dat militaire hervormingen de enige manier waren om het overleven van de staat te waarborgen. De intense interactie tussen militaire en burgerlijke domeinen, leidde tot een uitwisseling van ideeën met een enorme impact op de burgerlijke houding tegenover militaire zaken. Tegelijkertijd werd burgerlijke politieke invloed in militaire zaken gevoelig uitgebreid. Het slaan van deze brug tussen het burgerlijke en militaire domein bleef voor een groot deel verborgen achter het scherm van een anti-militaristisch, vredevol België (in vergelijking met de buurlanden). Nochtans is het deze dynamiek die de snelheid en vastberadenheid helpt verklaren, waarmee de Belgen de wapens opnamen in 1914.

Résumé

Cet article a pour objet une tentative politique souvent oubliée, visant à militariser la Belgique

dans les décennies précédant la Première Guerre mondiale. Entre 1870 et 1914, la Belgique a été le laboratoire d'un lobby militariste formulant des demandes sans cesse croissantes en faveur d'investissements dans la politique de défense militaire belge. Malgré l'intensité de ces campagnes, ces projets se sont systématiquement heurtés à un puissant front antimilitariste. En raison de cet échec, la place de ce lobby militaire a été réduite à peau de chagrin dans l'historiographie belge. Tous s'accordent effectivement à dire que, malgré un patriotisme défensif étonnant durant la Première Guerre mondiale, la *poor little Belgium* était particulièrement peu militarisée avant la mobilisation de 1914. En combinant l'étude de sources inexploitées et les idées récentes concernant les processus de militarisation, cet article pose un regard nouveau sur ce mouvement militariste, habituellement perçu comme marginal. Nous considérons que, même si les campagnes n'ont pas pleinement atteint leur objectif politique, elles ont profondément marqué les relations entre civils et militaires et ont permis d'encourager les processus de militarisation en Belgique. Cette révision de la question de la 'militarisation' dans un pays étiqueté antimilitariste, repose sur de nouvelles approches des concepts de militarisme et de militarisation tirés de la géographie et de l'anthropologie. Ces disciplines s'écartent du concept de militarisme, peu flexible et négativement connoté, et analysent la militarisation comme un échange réciproque entre le monde civil et le monde militaire. Cette approche permet au chercheur de discerner des interactions civils-militaires plus subtiles et plus complexes et permet d'observer leur impact sur la société. Nous appliquons ces nouvelles perspectives sur ce lobby militaire, principal protagoniste du

militarisme dans le paysage politique belge avant la Première Guerre mondiale. En passant en revue les opérations militaires entre 1872-1874, 1886-1889, 1897-1899 et 1908-1913, on constate que les militaires préconisent de tisser des liens sans cesse plus solides avec des alliés issus du monde politique dans le but d'exercer plus d'influence sur l'attitude adoptée par la Belgique par rapport à l'armée. Nous observons cette forme de militarisation particulière à la Belgique selon la grille d'analyse de la notion de 'sécurisation'. La théorie constructiviste et analytique des processus fondée sur l'idée de sécurisation dévoile effectivement comment les militaristes ont développé et nourri leurs opinions en vue d'obtenir une augmentation du budget allouée à l'armée et plus de soutien politique et public en faveur de réformes militaires. Cette analyse discursive et qualitative prends en compte trois dynamiques successives, à savoir (1) la construction de menaces intérieures et extérieures pour la Belgique, (2) la désignation de l'armée réformée comme seule protection contre ces menaces et (3) la réaction de l'opinion publique à ce point de vue militariste de l'Etat et de la société belge. La collaboration entre les acteurs militaires et civils a favorisé un échange d'idées dans deux directions. Les militaristes ont développé la fonction militaro-stratégique de l'armée afin d'inclure une mission sociétale de protection et de promotion du caractère et de l'identité nationale. Les idées "civiles" de valeurs démocratiques, de régénérescence morale et d'équité sociale sont ainsi devenues partie intégrante du rôle sociétal dévolu à l'armée. Inversement, les représentants du lobby ont réussi à convaincre une grande partie de l'opinion publique de la véracité de nombreuses idées militaristes comme par exemple celle d'une Belgique dont l'existence

serait menacée sur plusieurs fronts et celle d'une refonte de l'armée comme seul moyen de garantir son existence. Les interactions nourries entre domaines militaires et civils ont permis un échange d'idées qui ont eu un impact profond sur l'attitude du monde civil concernant les questions militaires. En même temps, cette évolution a résolument renforcé l'influence politique et civile sur ces questions. Ce rapprochement entre sphère civile et militaire a longtemps été occulté par l'image d'une Belgique perçue comme antimilitariste et pacifique en comparaison à ses voisins. Cependant, c'est précisément cette dynamique qui permet d'expliquer la rapidité et la détermination avec laquelle les Belges ont pris les armes en 1914.